

# MONTSERRAT

## BUTLLETÍ DEL SANTUARI



## Tres processons a Montserrat per demanar la pluja

(16 de març - 6 d'abril de 1691)

per Josep Galobart i Soler

L'any-1691 hi hagué a Catalunya una gran sequera. Moltes viles i ciutats patiren les conseqüències de la manca d'aigua. A Montserrat les reserves d'aigua s'havien esgotat, i a Monistrol la cabalosa font Gran havia minvat molt fins a crear greus problemes als habitants d'aquesta vila. Davant la persistència de la sequera, algunes poblacions organitzaren processons i pregàries per demanar la pluja. A Barcelona, els Consellers de la Ciutat assistiren corporativament a diversos actes: ultra la seva participació en diverses pregàries i processons, assistiren a una benedicció de la terra celebrada pel bisbe, així com també, el dia 21 d'abril, al començament d'una novena a "*Maria Santíssima de la Mercè, patrona d'esta ciutat, suplicant a Maria Santíssima nos vulla socórrer en la necessitat tant gran de aygua*".<sup>1</sup>

No mancaren tampoc processons a Montserrat a causa d'aquella sequera, tal com ens ho reporta un document, que presentem a continuació, que ens dóna notícia de tres processons, celebrades entre els dies 16 de març i 6 d'abril del 1691. Es tracta d'un text conservat en el manuscrit 1.121 de la Biblioteca de l'Abadia de Montserrat.<sup>2</sup>

Aquest manuscrit, que pròximament pensem publicar íntegrament, està dividit en dues parts. En la primera hi ha la còpia, feta per Josep Salamanca, estudiant, l'any 1689, de les "*Advertencies per temps esdevenidor acerca de la font gran de la vila de Monistrol de Montserrat*", escrites pel Dr. Joan Carles Amat l'any 1628. En la segona part, el mateix Salamanca ens explica les obres dutes a terme per fer pujar les aigües, de les fonts de Maians i dels Paraires, a la font Gran; la qual per raó de la sequera d'aquell any estava eixuta. És en aquest context de manca

d'aigua a Monistrol, i també a altres indrets de Catalunya, que Josep Salamanca ens relata les tres processons a Montserrat.

L'autor en fa una narració molt concreta i detallada. El text comença explicant-nos la gravetat de la sequera; tot seguit ens dóna la notícia del pas de la processó de la Vila de Terrassa per Monistrol cap a Montserrat i de com hi fou acollida per aquesta darrera població; a continuació parla de la processó que, a Montserrat mateix, celebrà la comunitat de monjos; finalment, i d'una manera detalladíssima, ens narra la processó que de la vila de Monistrol pujà a Montserrat a demanar la intercessió de Madona Bruna.

Són dues, principalment, les noves aportacions d'aquest document. La primera és la notícia sobre la processó de rogatives celebrada a Montserrat mateix per la comunitat de monjos per a demanar la pluja. La segona aportació és la descripció íntegra de tot el ritual d'una processó que puja a Montserrat, és a dir la processó de Monistrol; és un document interessant per a conèixer una mica més aquestes manifestacions religioses tan arrelades al Santuari de Montserrat.<sup>3</sup>

La processó de Terrassa sabem —tot i que l'autor de la narració no ho digui— que fou pos-

3. La bibliografia sobre les processons a Montserrat no és gaire extensa. Entre les notícies publicades fins ara cal esmentar: A. ALBAREDA, *Romiatges dins Història de Montserrat*, 6.ª ed., Montserrat 1977, pp. 139-149. G. CASTELLÀ y RAICH, *Monografia històrica i folk-lòrica del culte dels igualadins a la Mare de Déu*, Igualada 1908, pp. 52-57. Posteriorment, el mateix autor amplia la documentació en el seu treball *Processons de la Vila de Igualada a Montserrat en temps vell*, dins *Analecta Montserratensia*, Vol. V (1928), pp. 379-382. F. GÓMEZ, *Documents referents a pelegrinatges que la Vila de Cervera féu a Madona de Montserrat per obtenir la pluja*, dins *Analecta Montserratensia*, vol. V (1924), pp. 421-426. *Llibre de les Solemnitats de Barcelona*, edició a cura de A. DURAN i SANPERE i J. SANABRE, Vol. II, Barcelona 1947, pp.218-219. S. CARDÚS, *Espiritualitat Montserratina de Terrassa*, Terrassa 1947, pp. 41-65. M. BENACH y TORRENTS, *Montserrat i Vilafranca*, Vilafranca del Penedès 1966, pp. 25-27. Hi ha una gran quantitat de notícies sobre processons de Barcelona a Montserrat en el *Dietari de l'Antich Consell Barceloní*, entre els quals cal tenir presents les següents: Vol. III, pp. 468-473; Vol. IV, pp. 34, 418; vol. V, pp. 57-59; Vol. XIII, pp. 260-267; Vol. XX, pp. 445-447. F. X. ALTÉS i AGUILÓ, *Pelegrinar a Montserrat per delegació dins Montserrat, Bulletí del Santuari*, n.º 2, 2.ª època, maig del 1982, pp. 42-43.

1. Es poden seguir, detalladament, els actes en què participaren els Consellers de la Ciutat de Barcelona en el *Dietari de l'Antich Consell Barceloní*, edició a cura de P. VOLTES, vol. XX, Barcelona 1966, pp. 445-448.

2. A. OLIVAR, *Catàleg dels Manuscrits de la Biblioteca del Monestir de Montserrat*, Montserrat 1977, p. 356.

terior a la de Montserrat. Sortí d'aquella vila el dia 27 de març del 1691, segons es dedueix de l'acta de la sessió conjunta, celebrada el dia 21 d'aquell mateix mes, que la previngué així:

*Convocats y Congregats los consells lo un de la Universitat forana de Terrassa y lo de la Vila de Terrassa. Los quals axí convocats han deliberat que fan tots per dimars primer vinent aniran ab professo a la Mare de Deu de Montserrat aportant lo St. Christo de la Iglesia parroquial de la Vila de Terrassa, ab pacte i condicio que de vuy en davant faran les degudes diligencies en fer les demes profesons se acostumen, per alcanzar de Deu Nostre Senyor y sa Mare Maria Santissima Sra. Nostra nos done aygua i lo demes convenient pel poble, y en cas de plogue se reserven lo no anari. Item, an deliberat que lo gasto ques fara per dita profeso se pagara per iguals parts per entre les dos Universitats. Item, que ajen de anar a la dita profeso set Capellans y quatre religiosos.*<sup>4</sup>

Pel que fa a la processó que, el dia 16 de març, feren els monjos a peu nu fins a la capella dels Sants Apòstols mentre dejunaven a pa i aigua, el text resulta important perquè ens dona el primer testimoni d'una pràctica excepcional de la comunitat montserratina en les rogatives per alguna necessitat greu; costum del qual només teníem notícies molt tardanes per referències posteriors a la guerra del francès,<sup>5</sup> quan ja havia desaparegut a causa, molt possiblement, de la pèrdua, en l'incendi del 1811, de la famosa imatge del Sant Crist.<sup>6</sup>

4. Terrassa, Arx. Mun., *Llibre de Consells de la Vila de Terrassa 1678-1709*, fols 113-114. La vila de Terrassa celebrava anualment un romiatge a Montserrat per renovar l'ofrena d'un ciri votiu, l'origen del qual es perd en el temps. A partir de l'any 1516 aquest romiatge se celebrava "lo dissabte après de Nostra Dona de Setembre". Ultra aquest romiatge anual, tenim notícies d'altres pelegrinatges per motius molt diversos. Vegeu S. CARDUS, *Espiritualitat Montserratina de Terrassa*, pp. 41-65.

5. C. CORNET y MAS, *Tres días en Montserrat. Guía histórico-descriptiva de todo cuanto contiene y encierra esta montaña*, Barcelona 1858, p. 85, en parlar del St. Crist que hi havia hagut sobre la capella de St. Josep, diu: "En las mayores y mas urgentes necesidades, singularmente de agua, se bajaba procesionalmente al presbiterio colocándole en presencia de la santísima Virgen debajo de un rico dosel. Allí se dejaba por espacio de nueve días durante los cuales ardian día y noche cuatro velas de á libra cantándose diariamente una missa con toda solemnidad. Si en el curso de este noventa y no se experimentava consuelo, se llevaba en procesion á pié descalzo a la capilla de los santos Apóstoles que está á poca distancia del Monasterio, no comiendo aquel día la comunidad mas que pan y agua. Rara vez se llegaba á este último extremo, pues por lo regular se anticipaba el cielo en conceder el consuelo deseado". En termes semblants ens transmet la mateixa tradició, J. DALMAU, *Tradicions Montserratines*, dins *Revista Montserratina*, Vol. V (1911), p. 160. Cap dels dos autors, lamentablement, no ens dona les seves fonts. El P. Cruellas, en la seva *Nueva Historia del Santuario y Monasterio de Nuestra Señora de Montserrat*, Barcelona 1898, p. 508, dona notícia d'una processó d'aquestes característiques, celebrada a Montserrat l'1 de juliol de 1687, per demanar la fi d'una plaga de llagosta.

6. J. DALMAU, *Tradicions Montserratines*, p. 160, diu: "Esta Imagen fué consumida por el incendio de 1811; de entre los escombros fué sacado entero el brazo izquierdo que vimos conservado con justo respeto

Encara més important és —com ja ha estat dit— la darrera aportació del text que ens ocupa, ja que en la narració i descripció de la processó de la vila de Monistrol hi podem reconèixer íntegrament el procediment i el ritual d'una processó votiva que puja al Santuari de la Mare de Déu de Montserrat. Se'ns hi narra el desenrotllament des del moment en què s'ajuntà Consell per fer la proposta de celebrar-la, fins al seu retorn a l'Església parroquial: sessió del Consell de la Vila, proposta de celebració a la comunitat de preveres de la parròquia i acceptació per part d'aquesta, prèdica preparatòria, sortida de la processó, ordre i composició, arribada a la capella dels Apòstols de Montserrat, rebuda al Santuari, celebració d'una missa solemne i retorn a Monistrol. A més se'ns hi fa saber el desdèjuni que el consistori va preveure, i l'horari de sortida i d'arribada.

Per remarcar el seu interès cal assenyalar de bell antuvi que el document que publiquem és un text, pel que sembla, no oficial, escrit per un particular, a nivell de testimoni personal i al marge de les institucions oficials del seu temps. L'autor és una persona culta, mestre d'escola, que escriu per deixar constància de l'encert en les obres dutes a terme a Monistrol per fer pujar les aigües de les fonts de Maians i dels Paraires a la font Gran. El conjunt del document revela les causes, la polèmica i l'oposició que les obres aixecaren.

En canvi les notícies conegudes fins ara sobre processons a Montserrat provenen de llibres o textos oficials: Cròniques, llibres d'Ordinacions, de Consells, de Solemnitats, del Clavari; o bé testimonis iconogràfics, gravats especialment.<sup>7</sup> En aquests documents les notícies sobre processons són fragmentàries. Uns ens reporten la presa de l'acord de celebrar-les; d'altres ens expliquen com es féu el comiat o la rebuda; n'hi ha que contenen el cerimonial d'entrada al Santuari o què s'oferí a la Mare de Déu. Els llibres del Clavari ens detallen les despeses ocasionades per aquestes manifestacions religioses. Els gravats ens representen aquestes processons pujant per la Costa o Camí de Collbató a Montserrat. Però, fins ara, cap d'aquestes fonts no ens donava una descripció íntegra i detallada de la celebració de tota una processó.

hasta hace muy pocos años. Un lamentable descuido fué causa de que se echara á perder".

7. Vegeu la bibliografia de la nota n.º 3. D'entre els testimonis iconogràfics —que no pretenen ésser una fotografia— vegeu: A. YEPES, *Crónica General de la Orden de S. Benito*, Vol. IV, Valladolid 1613, fol. 202; gravat signat per Fr. Jeroni Strasser, burí de 275×172 mm, any 1602. Joan SANTORNIS, gravat al burí de 340×455 mm, s. XVII. A. LAFRÈRE, gravat al burí, de 700×470 mm, Roma 1572, P. MARIETTE, gravat al burí de 360×475 mm, s. XVIII.



Entrada al Santuari d'una processó provinent de la capella dels Sants Apòstols, segons un gravat del segle XVIII.

Una segona observació és que en la processó de la vila de Monistrol hi participà la major part del poble. Segons els censos de començaments del segle XVIII, Monistrol tenia unes 188 cases i uns 339 habitants.<sup>8</sup> En la descripció de la processó s'enumera la participació de 114 homes i 10 o 12 capellans, així com: "*decimo, molts homens particulars*"; també hi participaren: minyons, donzelles, dones amb manto i dones sense manto i tot el Consell. Aquesta participació massiva és comprensible per la proximitat de la vila al Santuari. Això la diferencia de la resta de processons que coneixem, en les quals acostumen a participar un nombre més o menys determinat de pelegrins en representació de la vila o ciutat. En alguns casos es tractava de la participació dels membres d'una població, o bé es demanava, i fins i tot s'arribava a exigir, la presència d'un representant de cada casa. En d'altres casos el consistori establí un nombre determinat de pelegrins perquè el representessin davant de Madona Bruna. Quan la distància de la vila o ciutat al Santuari era molt gran podia reduir-se a un o dos pelegrins.<sup>9</sup>

La tercera característica és que la processó de Monistrol pujà per la carretera i féu la seva en-

trada al Santuari des de la capella dels Apòstols. Fins ara els testimonis d'entrada de processons al Santuari eren de les que pujaven per la Costa o Camí de Collbató. Aquestes organitzaven la seva entrada processional a la capella de Sant Miquel.<sup>10</sup>

Tenint en compte, doncs, tot el que hem dit, i especialment les darreres remarques —que hem completat amb algunes notes històriques i topogràfiques— passem al text de Josep Salamanca<sup>11</sup>, que també participà a la processó.

*...arribant en estos nostres temps del any 1691, Deu Nostre Sr. castigant esta provincia de Catalunya ab una sequedat tant gran, que fou tanta la esterilitat de aygua, que les demes fonts se aixugaren...*

*Pera ponderar la sequedat tant gran, que hi hagué en dit any, las cisternes,<sup>12</sup> y fonts<sup>13</sup> de Montserrat eran aixutas; de Montserrat anavan a*

10. Podeu comparar l'entrada de la processó de Monistrol al Santuari des de la capella dels Apòstols amb l'entrada, des de Sant Miquel, de la processó publicada en el *Llibre de les Solemnitats de Barcelona*, pp. 218-219.

11. Montserrat, Biblioteca del Monestir, MS. 1.121, fols. 10-12v.

12. L'estudi de les cisternes i altres punts de reserva d'aigua que hi havia a Montserrat als segles XVI, XVII i XVIII és un xic complex. Pedro de BURGOS, *Libro de la historia y milagros hechos a invocación de Nuestra Señora de Montserrat*, Barcelona 1.536, fols. 26-27, diu: "Y esta sancta casa es muy estéril de fuentes, y aguas bivas, y toda el agua para el servicio della es de la pluvias que caen del cielo, para lo qual hay tres cisternas o algibes muy grandes todos de piedra picada muy labradas a donde se recogen las sobredichas aguas para el servicio de las gentes de

8. J. IGLÉSIES, *Estadísticas de población de Catalunya el primer bienio del siglo XVIII*, Vol. III, Barcelona 1974, p. 1.215.

9. F. X. ALTES i AGUILÓ, *Pelegrinar a Montserrat per delegació*, pp. 42-43.



*Capella dels Sants Apòstols fins a la qual els monjos anaren en processó i des de la qual els pelegrins de Monistrol feren la seva entrada al Santuari.*

buscar la aygua a carregas a la Font dels Monjos,<sup>14</sup> que sino me enganyo es dessota de Sta. Cecília. De Vilafranca, Mataró, Barcelona, Caldes de Montbui, Castellar, St. Feliu de Codines, Terrassa, Vilassar y altres llochs, venien a molre al molí de la resclosa.<sup>15</sup>

En esta vila la Rt. Comunitat cada die feyan pregaries, porque Nostre Senyor tingues misericordia de aquest poble, y nos socorregues de pluja.

La professó de la vila de Terrassa<sup>16</sup> ab lo St. Christo, vingué a Montserrat, y la Comunitat, y Universitat de esta Vila isqueren a Sta. Anna<sup>17</sup> a

la casa, y peregrinos. Las dos sobredichas cisternas edificaron nuestros antecesores; y la otra que se dize la cisterna nueva, edificamos nosotros en el año (...) de mil quinientos y diezochó. La mas principal destas cisternas, es la que esta en medio del patio de los claustros de la puerta principal (...) y las otras dos cisternas que estan sobre la casa en el camino de las escalas: el que pasa entre las dos, tocando como quien sube a la mano izquierda la cisterna vieja y a la mano derecha la cisterna nueva (...) otras cisternas pequeñas ay, que por ser pequeñas no notamos. Y ay dos Balsas grandes que estan una delante la puerta mayor de la casa, y la otra entre la herreria y la fusteria". A aquestes cisternes cal afegir la que construí, l'any 1622, l'abat Josep Costa en l'hort del monestir, avui jardins, davant mateix del pont de la galeria, P. SERRA y POSTUS, *Epítome*, pp. 11, 365. Posteriorment, l'any 1700, es construí la cisterna coneguda com el *Safareig*. Aquí cal fer-se la pregunta: ¿Fou la sequera de l'any 1691 la que motiva la construcció d'aquesta cisterna?

13. En el recinte del Santuari hi ha dues fonts naturals, la més popular i coneguda és la font del Miracle que està "enfrente de el Monasterio", P. SERRA y POSTUS, *Epítome*, p. 6. En els *Estudios científicos sobre la Montaña de Montserrat*, 1801, Ms. 881 de la Biblioteca de Montserrat, atribuït al P. Gerard JOANA, full n.º 1, s'hi precisa que "contiguo a este deposito —es refereix a la font del Portal— sale una fuenteçilla llamada del Milagro que ahunque es poca la que da, pero perenne". Aquesta deu d'aigua alimenta, actualment, la cisterna de l'antiga font del Portal. De l'altra font, el Ms. 881 només diu: "La otra que llaman la fuente del rincón es su frescura regular". La situació precisa d'aquesta font ens la dóna el P. Miquel Muntadas: "a un lado del Museo, al pie del edificio conocido hoy por aposentos de S. Placido y S. Mauro, utilizándola el público por medio de una bomba en la plaza al pie de la escalera que está cerca del claustro gótico". En una nota, però, aclareix: "que razones de utilidad pública han obligado á cegarla, y dirigir sus aguas a la Cisterna del Claustro gótico", pero no especifica l'any en què això es dugué a terme, *Montserrat, su pasado, su presente y su porvenir*, Manresa 1871, p. 22. Actualment, aquesta deu ix a l'obrador de la pastisseria.

14. Font situada en el km 10 de la carretera que puja de Monistrol a Montserrat. Probablement no era la primera vegada que calia anar a cercar l'aigua a càrregues a aquesta font. En el *Libro de la historia i Milagros...* de P. de BURGOS l'legim: "por averse visto la casa en algunos tiempos faltos de agua, tan necesitada della que era forçoso traerla de una legua de aqui mas de treynta cargas cadi dia desacomodada y costosamente", (ed. de 1627, p. 41). Tot i que l'autor no cita explícitament la font dels Monjos, aquesta és l'única deu que pot donar la quantitat d'aigua esmentada en el radi d'una llegua del Santuari. Un testimoni del segle XIX ens confirma que en èpoques en què el Santuari estava necessitat d'aigua, aquesta anava a cercar-se a la font dels Monjos: "Lo caudal es bastant constant a pesar de les secades y d'ella s'han degut provehir varies vegades los depósitos de la font del Portal y altres" J. I. URSUL, *Estudi Hidrològic de la Montanya de Montserrat*, Barcelona 1886, p. 17.

15. Es tracta del Molí gran de Monistrol, la resclosa del qual feia 6 anys que havia estat refeta per l'abat Miquel Pujol, P. SERRA y POSTUS, *Epítome*, p. 363. D'aquest molí encara se'n poden veure les restes, al costat del Llobregat, a la dreta del pont de Monistrol de Montserrat.

16. Les despeses de la processó són especificades en el Llibre del Clavari; "Sr. Clavari donara y pagara y vers si se retirara 14 Ll. 7 S. dich catorse lliuras y set sous y dira son vuyt lliuras quinze sous per set sacerdots a raho 1 Ll. 4 S. cada un y duas lliuras vuyt sous per duas cavalcaduras y duas lliuras per lo gasto dels Religiosos y 14 S. per la predicació y 6 S. per los escolanets y 4 S. per la missa digue lo Sr. Vicari per la pro-

recebirla, y acompañarlos a la iglesia mayor, y de la iglesia mayor fins a la capella de Nostra Senyora de la Concepció,<sup>18</sup> tocant en lo campanar la campana, que se acostuma tocar en la Quaresma als Misereres; la qual professó causá molta tristor, veurer la gent tant trista, y modesta, y tanta quietud, que no se sentia sino los sacerdotes, que cantavan ab veu molt baixa lo Psalm 50. de David, y apenas alçaven los ulls de terra, y los demes descalsos.

Lo meritísim Sr. Abat de Montserrat Fr. Francesc de Cordelles,<sup>19</sup> també feu una solemníssima professó, y tots los religiosos descalsos, y juntament lo Sr. Abat, y aportaven aquella imatge de Christo Senyor Nostre que es sobre la capella de St. Joseph de la iglesia de Montserrat,<sup>20</sup> y dita arribá als Apostols,<sup>21</sup> dejunant aquell die a pa, y aygua, y a la tornada a la iglesia, predicá un religios del mateix convent, anomenat lo P. Predicador Fr. Valentí Mestres; la qual fou feta als 16 de Mars del present any 1691.

Dit die 16 de Mars, pujá de assi a Montserrat una professó de pregaries ab peregrins ab lo St. Christo, que es a la Sagristia de la present vila, a la qual tant solament aná lo Vicari Curat, y molta gent particular del poble.

Vehent esta Universitat lo castich tant rigorós, que nos enviava Deu Senyor Nostre de tanta sequedat, essent jurats los Honorables Valentí Trullás, jurat en orde primer, Pere Forcada, adroguer, jurat en orde segon, Antoni Carles, pages, jurat en orde tercer, ajuntaren Consell, com se acostuma. Se determiná,<sup>22</sup> que se suplicás el P. Fr. Emanuel Marron,<sup>23</sup> Llochtinent de Rector de esta vila, y a la Rt. Comunitat, si gustaven se fes una professó solemníssima ab la imatge de Chris-

ffesso de anar ab lo St. Christo a Montserrat". Terrassa, Arx. Mun. *Llibre del Clavari*, Vol. XII (1684-1708), sense foliar i datat el primer d'abril de 1691.

17. Capella situada en el camí Reial, una mica abans d'arribar al pont que, sobre el Llobregat, dóna accés a la Vila de Monistrol.

18. Es trobava a la sortida de Monistrol, a l'era de Viserta, on hi havia un dels portals de la Vila. S. REDÓ, *Un any de vida monistrolenca*, Monistrol de Montserrat 1984, p. 60.

19. Abat de Montserrat el trienni 1689-1693. Posteriorment fou abat del Monestir de Santa Maria de Gerri (Pallars Sobirà).

20. Aquesta imatge del St. Crist, segons la tradició montserratina, era una de les tres que, per haver parlat, fruïa d'una gran veneració. Era "un sagrad Crucifixo grande, que està colocat en Altar y Capilla propia, à lo alto de la Iglesia, encima de la de S. Joseph", P. SERRA y POSTUS, *Epítome*, p. 466. Vegeu també les notes 5 i 6. En l'antiga capella de St. Josep actualment hi comença l'escala que del pla de la Basílica puja al Cambril de la Mare de Déu.

21. Es tracta de l'antiga capella dels Apòstols, que estava situada on actualment hi ha la cripta del Terç de Ntra. Sra. de Montserrat. Fou en part enderrocada el 1906 per bastir-n'hi una de nova, la qual fou destruïda durant la guerra del 1936-39.

22. He resseguit el llibre d'actes del Consell de la Vila de Monistrol i no hi he trobat constància d'aquesta reunió i determinació.

23. Posteriorment fou abat del Monestir d'Irache (Navarra), *Una història inèdita de Montserrat*, dins *Analecta Montserratensia*, Vol. IV (1920-1921), p. 140, i després abat de Montserrat els anys 1713-1717.

to Senyor Nostre y que ab la professó ab forma y lo St. Christo, se pujás a Maria Santissima de Montserrat.

Responent, y vehent la Rt. Comunitat la molta sequedat, y necessitat de pluja, siguié a be ab lo que la Universitat demanava.

Die 6 de abril<sup>24</sup> de dit any 1691 se feu dita professó, disposada de esta manera: al cap de munt de la professó tres peregrins ab un ciri a la una ma, y uns rosaris a la altra, y descalsos. Segonament, las donzelles vestides de blanch, ab un ciri, y rosaris a las mans. Tercerament, los minyons, també vestits de blanch, ab un ciri, y rosaris a las mans, tambe descalsos. Quartament 60 peregrins blanchs, tots descalsos ab ciri, y rosaris a las mans. Quinto 16 homens ab sas capas, portant una atxa blanca a la ma, y rosaris, devant del St. Christo, y alguns descalsos. Sexto 20 homens vestits ab vestes de bocaram, anant mes prop del St. Christo, ab atxa, y rosaris a las mans, y los demes descalsos. Septimo, quatre capellans devant del St. Christo, ab atxa cada un en les mans, y despres la imatge del St. Christo, aportantla Joseph Camps, ab quatre homens per les cordons, tots ab vesta de bocaram. Octavo, 6 capellans ab lo Llochinent de Rector, y Vicari Curat, ab una capa morada, cantant ab veu molt baixa lo Psalm 50 de David. Nono, los Srs. Jurats ab gamalles, y caparons negres, y juntament lo Sr. Joseph Voltá, batlle, y demes proms del Consell. Decimo, molts homens particulars. Undecimo, las donas ab manto. Duodecimo las donas, que no portavan manto. Anant arrengrats, ab molta devoció, que no se sentia altra cosa que los capellans, y lo Pandó de la Sanch anava devant del St. Christo. Se comença la professó en la iglesia major de esta vila, tocant la campana dalt dita, y antes de eixir lo Pare Guardiá del convent de St. Francesc de Terrassa, predicá.<sup>25</sup> Partí la professó, com tinch dit, anant dret a la Concepció, ab la forma sobre dita, y pujant per la carretera,<sup>26</sup> portant lo St. Christo ajagut, cremant una llanter-

na sempre, y cobert ab un cortina de tafetá negra, y arrengrats, y los sacerdots a peu cantant les lletanies. Arribant als Apostols, los sobre dits Jurats enviaren al Sr. Abat dos proms del Consell, que la professó estava als Apostols, y que si era de son gust entrarien; respongue, que entrassen, y que Nostre Senyor ois per lo que anava. Altra vegada se torná a posar la professó ab la forma demunt dita, començant a caminar, y arribant devant la barberia,<sup>27</sup> isqueren los escolanets, y lo sagristá<sup>28</sup> ab molta cantoria, y quant forem al entrar a la iglesia, que es ahont es Madona Guilleuma, isque lo Sr. Abat ab tota la Comunitat a recibir la professó, fent tots acatament al St. Christo, y acompanyantnos fins a la iglesia, ahont ab molta musica, y acompanyament, se cantá una missa o ofici solemne devant Maria Santissima; acabat lo ofici se torná a posar la professó ab la forma demunt dita, y ab molta devoció sen torná a baixar, y essent als Apostols, se posá lo St. Christo ab uns coixins a la porta dels Apostols, desdejunantse la gent ab un boci de pa, y abellanas, que previngué la Universitat,<sup>29</sup> y molts sen tornaren dejuns, y comensant a caminar, proseguint los sacerdots, cantant la lletania; y arribant a la Concepció, se revingué un poquet, y no gayre, y se torná a posar la professó ab la forma sobre dita; se torná lo St. Christo a la iglesia major, que eran las tres horas de la tarda, havent partit a las sinch de la matinada, y tota la gent aná ab molta devoció, y tristor; veure tanta gent, y ab lo sossiego, y devoció, que aná, donava tristor a qualsevulla criatura racional.

El to amb què pujaven normalment a Montserrat les processons de romeries, i la mateixa romeria anual de Monistrol,<sup>30</sup> devia ser un xic diferent. Ara bé, la comparació del text que publiquem amb d'altres testimonis semblants ens ajuda a establir millor les característiques de les processons i el seu ritual d'entrada al Santuari, i així a conèixer una mica més aquest tipus de manifestacions religioses, que tenien un paper important en la vida de Montserrat.

## JOSEP GALOBART I SOLER

24. El dia 6 d'abril de 1691 s'escaigué la festa de la Mare de Déu dels Dolors, que tradicionalment se celebrava el divendres anterior al diumenge de Rams.

25. El Pare Guardiá del Convent de St. Francesc de Terrassa havia predicat, aquell mateix any, durant la Quaresma. En la reunió del Consell del dia 17 d'abril de 1691 es determiná: "se ha resolt per tot lo Consell quens done la predicatio per la Caresma qui be a l'any 1692 al pare guardiá de Convent de Terrassa per aver predicat la passada y ver satisfet a tota la Vila". Monistrol de Montserrat, Arx. Mun., Llibre del Consell, fols, 288-288v.

26. A finals del segle XVII, els pelegrins, un cop arribats a Monistrol, podien pujar a Montserrat per dos camins. El més ràpid, però també el més dret i no apte per a cavalleries, era el *camí de la dreuera*. El segon, i més concorregut, era el *camí Reial* o carretera. És per ací que pujaren les processons de Terrassa i Monistrol. Per a la descripció detallada d'aquest itinerari vegeu: S. REPÓ, *El camí reial de Monistrol a Montserrat*, dins *Montserrat. Butlletí del Santuari*, n.º 6, 2.ª època, maig de 1983, pp. 48-50.

27. La barberia dels pelegrins estava situada a la part nord de la ferreria, que era als baixos de la casa gran, actual Hostal Abat Cisneros: *Una història inèdita de Montserrat*, pp. 121, 124.

28. Es refereix al sagristá major o Rector del Santuari.

29. Lamentablement falten a l'Arxiu Municipal de Monistrol de Montserrat els llibres del Clavari des de l'any 1686 al 1720, la qual cosa no ens ha permès comprovar les despeses del desdjejuni que va preveure el municipi als pelegrins que pujaren a Montserrat, ni les despeses generals de la processó.

30. Fins a meitat del segle XVII pujaven el Dijous Sant, però a causa del dia canviaren la data. G. de ARGAIZ, *La Perla de Catalunya. Historia de Nuestra Señora de Montserrat*, Madrid 1677, p. 292.